

Economia (/seccionsweb/6)

"El 'precariat' és una classe social molt radical, l'única que vol ser prou forta per abolir-se a si mateixa"

Parlem amb l'economista Guy Standing, professor de la Universitat de Londres, de la nova classe social que ell anomena 'precariat', sorgida de la inestabilitat del mercat laboral actual

"El sistema és una contradicció en si mateixa: clama que està a favor del lliure mercat, però ha fet una estructura que impossibilita l'existència real del lliure mercat. Han construït el mercat menys lliure de la història"

Guye Sancho

JÚLIA BACARDIT ([HTTPS://TWITTER.COM/JULIABACARDIT](https://twitter.com/juliabacardit))

02/12/2015

Guy Standing és economista i professor a l'Escola d'Estudis Orientals i Africans de la Universitat de Londres. És cofundador de la Xarxa Renda Bàsica i els llibres més famosos que ha publicat són *El precariado*. *Una nueva clase social* (Pasado y presente, 2013) i *Precariado: Una carta de derechos* (Capitán Swing, 2014). Standing ha encunyat el terme de *precariat* per referir-se al que ell considera una nova classe social global en gestació, la de la gent que té múltiples feines i, tot i així, no arriba a final de mes: des de les persones becàries fins a les migrants en situació irregular, el *precariat* s'estén a conseqüència de la creixent globalització econòmica que ha

tingut lloc arreu del món des de mitjan anys setanta.

Defineixes el *precariat* com una classe en construcció, diferent del proletariat o la classe obrera. Si el laborisme era pel proletariat, què hem de defensar el *precariat*?

La part bona de les entrevistes és que els periodistes entenen bé el concepte de *precariat*, els toca de prop (riu).

Vaig treballar per

la International Labour Organization durant molts anys i sempre m'enfrontava al fet que les enquestes i les estadístiques només tenen en compte el treball remunerat al mercat. Moltes feines són completament ignorades i això em va fer pensar que seguíem una agenda errònia. A més, el model laborista tradicional és molt sexista.

Per què és sexista?

Te'n donaré un exemple. Si et contracto com a dona de fer feines, la renda nacional creix, l'ocupació i l'economia creixen. Però, si ens casem i continues fent la mateixa feina, la *national income*, l'*employment* i el creixement econòmic disminuiran. Com que la feina que faries no comptaria com a força de treball, es convertiria en res, perquè només es quantifica el treball a canvi de diners. Una petita diferència implica que, a les estadístiques sobre treball, tota la feina que (sobretot) fan les dones no es mesuri. I no només les feines domèstiques, hi ha moltes activitats que no es mesuren de cap manera. D'acord amb el laborisme del segle XX, tots els privilegis són per qui fa *labour*, feina remunerada.

Quina és la diferència entre feina i labor (*work and labour*)?

Per què tots els privilegis han d'anar a la gent que serveix te al seu amo i no a aquella gent que serveix te als seus familiars? O la gent que treballa per la comunitat, que no rep res..."

La feina remunerada (*labour* en anglès) té valor d'intercanvi, és un terme marxista. La paraula *feina* té una definició més àmplia, són totes les activitats que hem de fer o que volem fer i que estan fora del mercat laboral. Per què tots els privilegis han d'anar a la gent que serveix el te al seu amo i no a

aquella gent que serveix te als seus familiars? O a la gent que treballa per la comunitat, que no rep res... El laborisme és molt restrictiu i això ve de molt lluny. El període que va de la fi de la Segona Guerra Mundial fins a mitjan anys setanta va ser dominat pel laborisme: es van construir habitatges socials, subsidis per aturats, garanties d'un cert benestar, etcètera.

Socialdemocràcia?

Sí. El sistema socialdemòcrata es va col·lapsar perquè cada vegada obríem més l'economia global. Als vuitanta, ja hi havia un sistema econòmic diferent que estava eclipsant la socialdemocràcia i, dels vuitanta fins ara, l'oferta de treballadors mundials, el nombre de gent que forma part del mercat de treball internacional, s'ha quadruplicat. Això implica dos bilions de persones més que s'incorporen al mercat global. No cal ser un economista amb màsters per

entendre que, si incrementem el nombre de persones del mercat global i aquests dos bilions extra –que són majoritàriament indis i xinesos– estan habituats a un salari que és una cinquena part del que es cobra a Europa o als EUA, la globalització econòmica comporta l'esfondrament de la vella socialdemocràcia europea.

La socialdemocràcia es va construir sobre les bases del proletariat. En què es converteix la socialdemocràcia quan el proletariat passa a ser *precariat*?

El que ha passat arran de la globalització, el neoliberalisme i tot el que implica és que tenim una fragmentació de classes. Quan tens una plutocràcia que és menys de l'1%, que és un petit 0,1%, tens una elit i el que jo anomeno un *salariat*, la gent que té feina segura garantida, pensions i vacances pagades. I aquests grups van obtenint més i més ingressos, es beneficien del capital. Aquest 0,1% de plutòcrates cada vegada controlen més l'economia mundial. Si no tens els suport de bilionaris, no triomfaràs en la política americana, això ho sabem. A molts països europeus, si no tens el suport de la plutocràcia, no seràs escollit a les eleccions. Si el teu partit no té suport financer, els mitjans menystindran les teves credencials, diran mentides sobre tu.

"La plutocràcia i l'elit –el *salariat*– cada cop reben més ingressos del capital. Inverteixen el capital en propietat, en mercats financers i en economies emergents i els va molt bé, es fan cada vegada més i més i més rics i no els importa que l'atur a Espanya sigui del 40%" / Guye Sancho

**Què fan amb el capital financer,
aquest 0,01%de plutòcrates?**

La plutocràcia i l'elit –el *salariat*– cada cop reben més els seus ingressos del capital. Inverteixen el capital en propietat, en mercats financers i en economies emergents. I els va molt bé, es fan cada vegada més i més i més rics i no els importa que l'atur a Espanya sigui del 20, del 30 o del 40%. Els és igual sempre i quan puguin seguir fent els seus diners al sistema global.

Però per tal que ells facin diners en el sistema neoliberal no és necessari que hi hagi consumidors, que el *precariat*

compri?

Clar, necessiten una classe consumidora massiva i necessiten augment de la demanda de consum a la Xina. Perquè és allò on estan creixent els grans mercats; tenim una crisi global perquè la plutocràcia es va fent cada vegada més rica. Poden enfortir l'estat panòptic i les comunitats engabiades perquè durant molt de temps en trauran beneficis. A llarg termini la crisi vindrà perquè les desigualtats seran massa explosives i el *precariat* es convertirà en una classe per si mateixa, conscient de si mateixa -com passava abans amb el proletariat. Calen unes polítiques del i pel *precariat*.

Això sona hegel·lià. La història és un procés cap a alguna banda o funciona com un cicle?

om de ple en la
ansformació global i hem
ribat al punt en què
seguretats i desigualtats
eixen tant que hi ha el risc
enuí d'ultradreta, d'un nou
pítol històric
autoritarisme"

No, no, no estic fent prediccions. En comptes de fixar-me en Hegel em fixo en el que deia fa un segle l'economista hongarès Karl Polanyi (autor de l'obra la *Gran Transformació*, on argumentava que el capitalisme no només no és un procés natural de l'home sinó que és una imposició violenta de les

classes mercantils). Caminem cap a una transformació global equivalent a la que insinuava ell. La Gran Transformació de Polanyi era un període dominat pel capital financer en què les desigualtats i les inseguretats creixien fins que esclatava la crisi, i aleshores la gent es posiciona a la

ultradreta. Ara som de ple a la transformació global i hem arribat al punt de crisi en què inseguretats i desigualtats creixen tant que hi ha el risc de la ultradreta. Tenim un risc genuí de viure un nou capítol històric d'autoritarisme, i aquest autoritarisme podria triomfar.

Com als anys 30. Era un moment similar al d'ara?

Era un moment similar. Per evitar-ho necessitem un nou tipus de polítiques progressistes. Les "polítiques del paradís" que tracto de forma exhaustiva en el meu últim llibre. Necessitem unes polítiques provinents del *precariat* i que representin els interessos del *precariat*. Perquè és l'única classe que no es pot sentir seduída per uns quants diners extra o una mica més de seguretat. És una classe que vol la transformació de les estructures i crec que això és el que fa que el *precariat* sigui una classe emergent. El que la fa transformadora des d'una perspectiva marxista o fins i tot hegeliana, és que és una classe molt radical, és l'única classe que vol convertir-se suficientment forta per acabar amb les condicions que la fan definir-se a si mateixa, i en conseqüència abolir-se a si mateixa com a classe. Les altres classes només volen millorar el que tenen, no volen cap transformació de les estructures. Les elits, la plutocràcia, el "salarariat": aquests no volen cap transformació. L'antic proletariat tampoc vol cap transformació, només vol el que tenia abans, tornar a la vella normalitat. Però el *precariat* és l'únic que vol canviar les estructures.

Hi ha *precariat* a la Xina?

El meu llibre del *precariat* sortirà ara en japonès i en mandarí; tots dos països tenen un *precariat* molt ampli. Vaig tenir una conversa a porta tancada amb dirigents xinesos, i els vaig avisar que tenen una classe en formació, el *precariat*, cada vegada més gran; i m'entenien perfectament. Saben que si no responen al *precariat*, a la llarga tindran agitació social.

Per entendre el *precariat* has d'entendre que, de manera intuitiva, aquells que configuren el *precariat* volen tenir una vida segura en la qual puguin desenvolupar la seva personalitat, creativitat i dignitat.

A Catalunya i a Espanya, Ciutadans han arribat al Parlament sense declarar-se de dretes ni d'esqueres però té programes polítics reaccionaris. Creus en la tendència a anar més enllà de les nocions tradicionals sobre l'esquerra i la dreta? No és perillós?

Hi ha molts perills. Però fins a la crisi financera del 2008 el *precariat* va estar creixent, la gent vivia endeutada. I aleshores va arribar la crisi i tot va petar, el *precariat* es va expandir. El 2011, amb la primavera àrab, els indignats, el moviment Occupy Wall Street... van ser una reacció gairebé espontània. I van ser accions del que al meu segon llibre anomeno "rebels primitius". Crec que els rebels primitius del 2011 van aconseguir un gran èxit a l'hora d'articular un sentit d'identitat i de reconeixement mutu d'una classe, el *precariat*, que està en vies de construcció. Això és un primer pas cap a unes noves polítiques progressistes. Has d'identificar-te com a grup, dir "formo part del *precariat* i no me n'avergonyeixo". Hi ha un segon estadi que és l'ascens de

partits com Syriza, Podem i altres moviments del *precariat*; però segueixen sent "rebels primitius".

El *precariat* és un fenomen global i Syriza i Podem no deixen de ser partits polítics nacionals, no moviments globals...

Sí, però cada vegada tenen més connexions internacionals. Quan Tsipras va ser escollit al gener, tothom va anar cap a Atenes. Cada vegada hi ha més relacions a escala internacional; la meua por és que aquesta primera generació de partits nous vulguin semblar respectables als ulls de les classes mitjanes. Si això passa, en lloc de representar clarament i sense ambigüitats el *precariat* voldran sonar respectables per un segment de població més ampli.

Això passa amb Podem. El seu missatge varia i s'adapta, busca un públic més ampli...

Tens raó, des de fora no ho entenem bé les dinàmiques de Podem. Conec Owen Jones, és un laborista fet a l'antiga i no entén el *precariat*. En el meu últim llibre cito un grafiti que vaig veure en una paret de Madrid que deia: "Lo peor sería volver a la normalidad". Per entendre el *precariat* has d'entendre que, de manera intuïtiva, aquells que configuren el *precariat* volen tenir una vida segura en la qual puguin desenvolupar la seva personalitat, creativitat i feina; però de manera diferent als seus pares. No volen una feina estable dins la mateixa empresa tota la vida, que és el model a l'antiga. De manera que cal una sèrie de noves polítiques dissenyades pel *precariat* i dirigides a beneficiar el

precariat. En el meu segon llibre intento respondre a la pregunta "Com serien les polítiques del *precariat*?" i tinc 29 propostes que podrien atraure el precariat i que no haguessin atret l'antic proletariat. Reforço la distinció entre proletariat i precariat.

"El que és transformador del 'precariat' és que és una classe molt radical, l'única que vol ser prou forta per acabar amb les condicions que la defineixen i, en conseqüència, abolir-se a si mateixa com a classe" / Guye Sancho

Cal instaurar mesures polítiques que casin la flexibilitat laboral (treball d'autònoms, feines temporals, projectes específics i aïllats) amb la seguretat?

Sí. Els sindicats, els partits socialdemòcrates i els laboristes han comès un error històric terrible. Als vuitanta i noranta, quan jo treballava a la International Labour Organization, vaig conèixer tots aquests líders que venien a l'ONU, i jo sempre els deia: "Heu d'acceptar la flexibilitat, no podem

tornar enrere, quan hi havia feines estables vitalícies". Però els sindicats encara eren forts als noranta i no en van fer cas, es negaven a acceptar la flexibilitat laboral (que d'altra banda ja era una realitat imminent). Haurien d'haver-la acceptat a canvi d'una renda bàsica, un sou extra mensual i pagat per l'estat, que garantís certa seguretat als ciutadans pluriempleats en feines precàries i contractes temporals. Avui a Espanya teniu contractes que poden durar un dia o una setmana, o no teniu contractes –la renda bàsica compensaria aquesta inseguretat.

Professionalitat democràtica en detriment de la competitivitat individualista. Per al *precariat*, la manca d'ofertes de feina dignes incita a la competència deslleial. Com pot polititzar-se i unir-se una generació que ha entrat al món del treball en aquest context d'egoisme i competitivitat?

Una de les qüestions és que si formes part del *precariat*, no tens una identitat ocupacional, una narrativa ocupacional. Amb el neoliberalisme dels últims trenta anys els estats hi han desmantellat de manera sistemàtica totes aquestes comunitats ocupacionals. Doctors, infermers, professions que tradicionalment es gestionaven pel seu compte, amb els seus mecanismes de protecció social, la seva ètica i els seus estàndards: tot això s'ha esfondrat, els han impedit controlar-se a si mateixos i reproduir-se com a grups ocupacionals. El repte és que tens molts grups diversos que configuren el *precariat* i no tenen l'habilitat de controlar el seu propi desenvolupament professional. Cal

reinventar això d'alguna manera, i això vol dir que els sindicats han de deixar de ser organitzacions per una empresa o en contra d'empresaris i passar a ser organitzacions que representin el *precariat*. No crec que els antics sindicats puguin fer-ho, calen nous moviments socials que representin la comunitat i un nou perfil de sindicats que estiguin molt més orientats a les negociacions amb l'estat.

Com a membres del *precariat* hem d'enfrontar-nos a amos que no es preocupen de nosaltres. Per què hem de ficar-nos en la política i no contra els amos, tal com ha fet sempre el proletariat?

Et quedés sense feina, el teu amo també pot perdre la seva. El mercat laboral és més provisional que mai. El teu enemic principal no és l'amo sinó l'estat, que fa coses que afecten la teva vida"

Perquè canviaràs d'amo demà, i l'amo també canviarà els empleats demà, de manera que no pot ser el teu enemic en el sentit tradicional. El dia que tu et quedis sense feina ell també pot perdre la seva feina, el mercat laboral avui és més provisional que mai. El teu enemic principal no és l'amo sinó l'estat, que està fent una sèrie de coses que afecten la teva vida.

El neoliberalisme se suposa que implica la no-intervenció de la política estatal en l'economia, però al teu llibre tu dius el contrari.

El neoliberalisme és més intervencionista que cap sistema. L'estat avui s'assegura que la renda estatal es converteixi en tant capital financer com sigui possible i que es reparteixi

més entre la plutocràcia, la gent que té patents o propietats intel·lectuals. En el sistema actual, si tens una patent, tens garantit el monopoli d'una renda durant vint anys.. L'estat ajuda les grans corporacions a obtenir aquests beneficis, són relacions establertes per l'estat. Al mateix temps, l'estat regula la part més baixa del mercat de treball a través dels subsidis d'atur; només pots obtenir atur si fas tal, tal i tal altra cosa, i això és una altra gran regulació. És regular el comportament del *precaritat* i alhora vigilar-lo, d'acord amb l'estat panòptic descrit pel sociòleg Foucault (que consisteix en un model de vigilància segons el qual tots els ciutadans es controlen a si mateixos).

Què hem de fer amb l'economia? Boicotegem empreses i obrim cooperatives?

Continuar treballant per obtenir la renda bàsica. Perquè així dius als neoliberals: “dieu que esteu a favor del lliure mercat; aleshores com és que les institucions fan que el lliure mercat sigui impossible? Esteu extraient renda amb la propietat intel·lectual, extraieu renda amb el capital financer, esteu usant subsidis estatals per mantenir l'afluència del capital financer de plutòcrates, de les elits i dels assalariats (vegeu com Espanya i altres països de la UE han hagut de salvar els seus bancs que feien fallida, no és lliure mercat?). Tot això que dic està en contradicció amb el lliure mercat. És regulat! Si tens una patent i inventes alguna cosa ve Google, Apple o IBM i et diu que et pagarà 5 milions per l'invent. Aquestes grans corporacions el que fan és aspirar, comprar fins que posseeixen milers de patents de les

quals extreuen bilions de dòlars en l'àmbit financer. El sistema és una contradicció en si mateixa: clama que està a favor del lliure mercat, però ha fet una estructura que impossibilita l'existència real del lliure mercat. Han construït el mercat menys lliure de la història. Fan servir aquestes regles per permetre que els plutòcrates facin diners i els estan donant grans subsidis per fer encara més diners. I qui paga pels subsidis dels plutòcrates i les seves patents? Els nostres impostos. Després diuen que tenim dèficit pressupostari i opten per les mesures d'austeritat. Austeritat és retallar en despesa pública i empètir els impostos que han de pagar els rics; és el contrari d'oferir una renda bàsica. El dèficit pressupostari fa que els governs hagin de retallar despeses, i quines despeses retallen? Retallen els beneficis dels pobres i del *precariat*, retallen en infraestructura social, serveis de salut, d'educació. Totes aquestes coses que patim a Europa i que està sent comercialitzades són el resultat d'aplicar les polítiques d'austeritat arreu del continent. El que fem és augmentar les desigualtats i la fragmentació de classes... El sistema està profundament corromput, no es tracta de la corrupció individual, sinó global; la política té el repte de frenar aquest procés.

Precariat i criminalització...

fenomeno *Denizens* als que ha perdut els drets que un ciutadà dóna per fets. Cada vegada més gent s'adona que

Avui hi ha moltes més accions registrades i considerades criminals que en el passat. Tenim molta més gent que pot fer coses *malament* perquè hi ha moltes més

no té accés a la justícia perquè coses que estan categoritzades com a *malament*. A més, tens gran quantitat de gent molt endeutada i amb moltes inseguretats que

s'enfronten a la trampa moral de la pobresa. Si infringeixen alguna norma, estaran en problemes. Vam fer un experiment a Gran Bretanya, vam donar una renda bàsica a un nombre de famílies i vam observar com evolucionaven. Un dels casos era el d'una dona amb set fills. Li vam preguntar pels seus deutes passats els dos anys, i va dir-nos que encara tenia un deute de 7.000 lliures. Després, el departament de treball va assabentar-se que la dona tenia un amant i li van retreure que cobrés un subsidi de mare soltera perquè tenia parella recent. De manera que li van exigir que tornés tots els diners que havia rebut durant l'any anterior. Avui el deute d'aquesta dona ha pujat fins a 30.000 lliures. Ha estat criminalitzada, no pot aconseguir una feina i no pot pagar el lloguer. Tot per haver tingut un amant.

Amant no vol dir algú que mantingui els teus set fills...

Exacte. Hi ha molta gent en situacions així, rebo e-mails de persones de diferents països que em diuen "les autoritats locals m'han retirat els subsidis o m'han multat perquè diuen que he fet això, però no he fet això, però no tinc diners per pagar un advocat i per tant no puc recórrer". El subtítol del meu segon llibre en versió original és

"from denizens to citizens". "*Denizen*" és algú que ha perdut els drets que un ciutadà dóna per fets. Cada vegada més gent s'adona que no té accés a la justícia perquè no es pot

permetre un advocat ni pot permetre's el luxe de perdre els judicis; i això és part important de la crisi global en relació al *precariat*: perdre drets civils de manera contínua. Les autoritats són massa fortes i perds drets socials perquè els governs, en lloc de basar-se en els diners que la gent té per sobreviure el que fan és basar-se en quins són els seus mitjans de subsistència.

Si et bases en quins són els mitjans de subsistència de les persones poses a la gent en trampes morals de pobresa?

Si estàs a l'atur i t'ofereixen una feina de salari mínim, hauries d'agafar-la o no? Et surt a compte? Perquè si l'agafes perds el teu subsidi d'atur. Estàs en una trampa, perquè si acceptes els diners extra que et pot donar aquesta feina perds l'ajuda econòmica de l'estat. En molts països europeus, la taxa marginal avui és un 80%, és a dir, que només es rep un 20% extra si optes per agafar una feina de salari mínim i deixar l'atur. Què fa la gent? Treballar en negre. Jo faria el mateix. I ho fan amb l'esperança que no els enxampin, perquè si els enxampen, els criminalitzen. O fas el contrari, no agafes la feina perquè agafar-la implica guanyar només un quants diners extra. I llavors et diuen que ets una persona mandrosa que no vol treballar. Què fas si tens un deute de 10 mil euros? L'economia actual obliga la gent a prendre decisions incòmodes, i aquesta gent afectada és el *precariat*. I els antics sindicats no representen les persones en circumstàncies així. La gent està socialment desprotegida; la renda bàsica acabaria amb la trampa moral de pobresa.

"Dins l'esquerra, encara hi ha la idea que Escandinàvia té un bon sistema, però és totalment equivocat. Els meus llibres es venen molt bé a Suècia perquè s'adonen que el vell model suec és mort, que el laborisme ha mort" / Guye Sancho

Però la renda bàsica ha de venir d'impostos? Hem de forçar els nostres governs a cobrar nous impostos per fer que les rendes bàsiques siguin una realitat?

Pot venir d'impostos o pot venir de nous mecanismes de redistribució que s'estableixin. Grans fons de capital, com han fet a Noruega o a Alaska.

Quina és la diferència entre el sistema escandinau i el nostre? Estan millor?

A l'esquerra encara hi ha la idea que Escandinàvia té un bon sistema, però és totalment equivocat. Els meus llibres es venen molt bé a Suècia, perquè s'adonen que el vell model

suec és mort, que el laborisme ha mort. El país que ha vist reduir-se més el salari nacional en els últims anys és Suècia, la desigualtat creixen de forma desorbitada. Avui a Suècia l'atur entre els joves arriba gairebé al 20%. De manera que no els va massa bé, no? I si vas a Dinamarca, t'adones que el país que té el deute de propietat més gran - no Espanya, sinó Dinamarca! A Escandinàvia viuen en una mena de pròrroga, però el *precariat* creix de pressa. El vell sistema en què els escandinaus pensen, el que apareix als seus llibres de text, ja no existeix. La fragmentació de classes s'ha produït en aquests països igual que a qualsevol altre lloc. Tenim una situació en què, veient una fragmentació de classes globals i veient com s'ha desenvolupat la situació econòmica a països com Espanya, Itàlia, Grècia i Portugal (PIIGS)... és qüestió de poc temps.

Hem de donar una resposta global al fenomen global del *precariat*. Ja sé que Europa no és tot el món, però què fem amb la Unió Europea? Cal una UE unida o hem de marxar-ne?

**Van convidar-me a Escòcia
davant del referèndum i els
deia que jo no era nacionalista
però que aquell fenomen tenia
a veure amb el *precariat*,
que se sent alienat de les
estructures i allunyat de la
City de Londres"**

Sóc un internacionalista i hauria d'estar a favor d'Europa. Però necessitem una UE que sigui profundament diferent de com és ara. Ha estat dominada pels interessos del capital financer, per institucions com el Banc Central Europeu i pels interessos del neoliberalisme. Hem de canviar

això però només podrem començar a fer-ho si ho fem des de les nostres polítiques nacionals i regionals. L'hegemonia alemanya està pressionant les parts sud del continent però també altres regions, estem forçant països del PIIGS a l'austeritat i aquesta és la pitjor opció. Però si els polítics del Parlament Europeu no les obliguen, dubto que les institucions de la UE canviïn dramàticament.

Intueixo que els joves i no tan joves crescuts en classe mitjana conformen bona part del *precariat* occidental...

Sí, perquè la majoria de l'antic proletariat està virant a la ultradreta. Si mires qui vota els neofeixistes veuràs que són moltes comunitats i famílies del proletariat tradicional: els membres de sindicats, els que es posicionaven a favor de la socialdemocràcia, els laboristes... Aquest grup i la primera part del *precariat*, el que prové d'aquestes comunitats de classe obrera i no té massa educació; però el que més creix és el personal format. El *precariat* és la primera classe de la història que té més nivell educatiu respecte la feina remunerada que se'ls ofereix. És la primera classe sobrequalificada.

I això crea una frustració existencial, aquest és un dels motius pels quals es distingeix de l'antic proletariat i l'antiga classe mitjana. No és part de cap classe anterior, és una nova classe. I crec que aquesta consciència que s'està desenvolupant voldrà dir que tindrem partits polítics amb més coratge. Si tens un Podem que puja perquè és atractiu a ulls del *precariat* i després perds la força, algú nou vindrà. Seran ells o seran nous moviments. El mateix va passar

a Itàlia, quan Grillo va aparèixer:

d'entrada havia de ser un moviment de *precariat* però després van aparèixer les contradiccions, que havia arribat fins allà de la mà d'un plutòcrata. Però arran d'allò va aparèixer el partit ecològista “Esquerra, ecologia, llibertat”, que està aconseguint més membres i és molt més representatiu del *precariat*. La política serà caòtica; i espero que Podem recuperi el seu radicalisme inicial a temps de cara les pròximes eleccions.

L'auge de l'independentisme a Catalunya, creus que està fora del tema de què parlem?

No està a fora. Estic content que ho mencionis perquè, si no hi hagués hagut un forat en la nostra conversa. Crec que el moviment d'aquí –i tinc amics que hi estan implicats de diferents maneres, un d'ells és l'economista també a favor de la renda bàsica, Daniel Raventós–, té semblances amb el partit independentista escocès. Van convidar-me a parlar a Escòcia abans del referèndum i a tot arreu on anava els deia que jo no era nacionalista en cap aspecte, però que aquell fenomen tenia a veure amb el *precariat*. El *precariat* se sent alienat de les estructures i, sobretot, se sent allunyat de la City de Londres, el centre de finances. Segur que, si visqués aquí, em sentiria alienat per Madrid com a capital i com a font xucladora d'ingressos nacionals. Una de les queixes de Catalunya és que pagueu més impostos a Madrid del que rebeu a canvi; és la qüestió econòmica, però també la sensació que el sistema se serveix dels diners que guanya la gent per incloure'ls en un sistema financer que s'aprofita

d'ells. El sentiment nacionalista català de sempre ha estat reforçat per aquesta sensació que la globalització i el capital financer són dominants i que estem sent explotats.

I necessitem alguna cosa més propera...

El 'Deixa'ns governar-nos' s'articula com a desig d'emancipació nacional, però crec que s'intueix l'explotació financera que patim i el fet que ens enfrontem a un sistema que no ens deixa evolucionar"

Exacte. Nacionalisme en una democràcia participativa en què puguem tenir el control.

Aquestes "Deixa'ns governar-nos, retorna'ns l'autonomia", no es planteja en aquests termes, perquè s'articula com a desig d'emancipació nacional, però crec que s'intueix l'explotació financera que patim i el fet que ens

enfrontem a un sistema que no ens deixa evolucionar i desenvolupar-nos. De manera que aquests moviments nacionals són rellevants pel *precariat*. I és el motiu pel qual molts barcelonins entenen perfectament el *precariat*. Hem d'adonar-nos que estem en un moment molt crític des del punt de vista polític, i potser no tenim èxit. No intento ser hegeliana ni res d'això. Pot no funcionar, però tenim la responsabilitat de participar i encoratjar els polítics. Hem de repolititzar-nos, comprometre'ns.

Què penses del candidat d'esquerres Jeremy Corbyn a Anglaterra? Algunes referències internacionals?

Corbyn està sent atacat pels mitjans de manera sistemàtica. Jo descriu Corbyn com algú que trenca motlles. Ha fet una

feina fantàstica perquè ha destruït les credencials del nou laborisme. Tony Blair està acabat, no ell però sí la gent que l'envolta. El que ha fet Corbyn és fantàstic en el sentit que ell ara és la proa del vaixell, un començament. Però segueix molt arrelat a l'esquerra tradicional; no crec que Corbyn, a qui considero un bon home, entengui el *precariat*. Tot i així, ha aconseguit mobilitzar centenars de milers de persones que li donen suport i que formen part del *precariat* -no crec que pugui representar-los bé, però tant de bo m'equivoqui. Fora d'Anglaterra és diferent. He parlat amb companys polonesos, i veure l'auge dels moviments del *precariat* a Polònia em satisfà. Al Canadà hi ha hagut un rebuig generalitzat del partit neoliberal i a Alberta va guanyar el partit del *precariat*, i això que Alberta és l'estat del primer ministre conservador! Els líders d'Alberta suporten la renda bàsica de forma directa, volen introduir-la i podria fer-se fàcilment perquè a Alberta tenen diners de petroli. Als Estats Units, Bernie Sanders pot ser també un inici. Almenys ells podran dirigir de nou al debat cap a algun d'aquests temes. No crec que Sanders ho aconsegueixi, però almenys ha aparegut. Sigui com sigui, tots aquests moviments polítics nous estan en un estadi encara primitiu, caòtic. El que vull dir a tots els teus lectors és que tots tenim la responsabilitat de comprometre'ns de nou en política.

3

0